

Berekening van de hoogst toelaatbare pachtprijzen op basis van SO in plaats van nge

LEI

WAGENINGEN UR

Berekening van de hoogst toelaatbare pachtprijzen op basis van SO in plaats van nge

J. Luijt

R.W. van der Meer

M.J. Voskuilen

LEI-nota 12-005

Maart 2012

Projectcode 2272000314

LEI Wageningen UR, Den Haag

Het LEI kent de volgende onderzoeksvelden:

Sector & Ondernemerschap

Regionale Economie & Ruimtegebruik

Markt & Ketens

Internationaal Beleid

Natuurlijke Hulpbronnen

Consument & Gedrag

Berekening van de hoogst toelaatbare pachtprizen op basis van SO in plaats van nge

Luijt, J., R.W. van der Meer en M.J. Voskuilen

LEI-nota 12-005

17 p., tab., bijl.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken.

Deze publicatie is beschikbaar op www.wageningenUR.nl/lei

© LEI, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2012
Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

Inhoud

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding	6
1.2	Doel	6
1.3	Aanpak	6
2	Verhouding tussen nge- en SO-normen en gevolgen daarvan voor het pachtprijzensysteem	7
3	Vergelijking aantallen akkerbouw- en melkveebedrijven per pachtprijsgebied	8
3.1	Landbouwtellingsbedrijven 2009	8
3.2	Steekproefbedrijven Informatienet 2005-2009	8
3.3	Vergelijking grondbeloning 2005-2009 per pachtprijsgebied	9
4	Conclusie	12
	Bijlagen	13
1	Bedrijfsomvang en -type: overstap van nge naar SO	13
2	Verhouding SO/nge voor tuinbouwsectoren in de opengrond	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De jaarlijkse berekening van de hoogst toelaatbare pachtprizen per pacht prijsgebied vindt plaats met behulp van steekproefbedrijven uit het Bedrijveninformatienet (Informatienet) van het LEI. De zogenaamde grondbelonningsbedrijven worden uit het Informatienet geselecteerd op basis van het bedrijfstype (akkerbouw- en melkveebedrijven) en de bedrijfsomvang (een ondergrens en een bovengrens). Voor zowel de bedrijfstypering als de bedrijfsomvang werden Nederlandse grootte-eenheden (nge) gebruikt. De nge is echter in 2010 vervangen door de standaardopbrengst (SO), vanwege gewijzigde Europese regelgeving. De wijziging heeft gevolgen voor de selectie van de grondbelonningsbedrijven (bedrijfstype en bedrijfsomvang), mogelijk resulterend in een andere samenstelling van groepen bedrijven per pacht prijsgebied en daardoor afwijkende uitkomsten bij de berekening van de hoogst toelaatbare pachtprizen, de regionormen. De berekening zelf blijft ongewijzigd. De uitkomsten van de berekening kunnen evenwel verschillen vanwege een veranderde samenstelling van de steekproefbedrijven per pacht prijsgebied.

1.2 Doel

Het doel van deze notitie is een voorstel te doen voor de overgang van nge naar SO ten behoeve van de berekening van de hoogst toelaatbare pachtprizen waarbij het effect van de overgang op de hoogte van de regionormen zo beperkt mogelijk blijft.

1.3 Aanpak

Om genoemde overgang te 'ijken' zullen de voor 2009 op basis van de nge berekende hoogst toelaatbare pachtprizen (LEI-nota 11-036) opnieuw worden berekend op basis van de SO.

In de eerste plaats dient de verhouding tussen nge en SO bij die ijking zodanig te worden gekozen dat de groep grondbelonningsbedrijven per pacht prijsgebied zo veel mogelijk in stand blijft. In de tweede plaats dient te worden nagegaan of, bij dezelfde groep grondbelonningsbedrijven als in 2009, de berekening tot een vergelijkbare hoogte van de grondbeloning per pacht prijsgebied leidt als in LEI-nota 11-036. Aandachtspunten bij de ijking zijn:

1. de aantallen grondbelonningsbedrijven (akkerbouw, melkvee en tuinbouw in de open grond) per pacht prijsgebied;
2. de onder- en bovengrens (70-400 nge) in SO;
3. de uitsluiting wegens meer dan 25% neveninkomsten;
4. de ondergrens van 20 grondbelonningsbedrijven per pacht prijsgebied;
5. het gegeven dat de bedrijfstoelagen wel werden meegenomen bij de vaststelling van de nge-normen en niet meer worden gebruikt bij de vaststelling van de SO-normen.

2 Verhouding tussen nge- en SO-normen en gevolgen daarvan voor het pachtprijsstelsel

De nge en de SO zijn economische normen voor het vaststellen van omvang en type van land- en tuinbouwbedrijven. Men kan er de omvang van bijvoorbeeld een melkvee- en een akkerbouwbedrijf in dezelfde eenheid uitdrukken, namelijk euro's brutostandaardsaldo (nge) of euro's omzet (SO). Ook het bedrijfstype wordt bepaald op basis van deze normen. De verhouding van de diverse productierichtingen op een bedrijf, gemeten in nge of SO, bepalen immers het type.

De SO wordt sinds 2010 toegepast bij Landbouwtellingen in EU-landen. De norm is gebaseerd op de gestandaardiseerde opbrengst van een gewas of diersoort en niet, zoals de nge, op het brutostandaardsaldo. Daarmee is de SO een stuk onnauwkeuriger als indicator van de verdien capaciteit van een land- of tuinbouwbedrijf. De SO meet alleen de (gestandaardiseerde) opbrengsten, de omzet, terwijl de nge een maat is voor de bruto toegevoegde waarde. Dat wil zeggen dat er bij de nge ook toegerekende kosten op de opbrengsten in mindering worden gebracht.

Voor een gelijke verdien capaciteit heeft het ene bedrijfstype een grotere omzet nodig dan het andere, omdat winstmarges verschillen tussen gewassen of diergroepen. Daardoor is per bedrijfstype het aantal SO (omzet) per nge (verdien capaciteit) verschillend. De Bont en Van Everdingen (zie bijlage 1) hebben de verhouding tussen het aantal SO en nge vastgesteld op basis van het meerjarig gemiddelde over de periode 2005-2009. Akkerbouwbedrijven hebben een omzet van 1.873 SO nodig voor 1 nge verdien capaciteit. Voor melkveebedrijven is dat 2.215 SO.¹ Dit betekent dat er in de akkerbouw naar verhouding minder toegerekende kosten per euro omzet zijn dan in de melkveehouderij.

Voor het pachtprijsstelsel betekent de overstap naar SO in de eerste plaats dat grondbeloningsbedrijven van bedrijfstype kunnen veranderen zonder dat de daadwerkelijke bedrijfsopzet verandert. De aandelen van de productierichtingen op een bedrijf hebben in SO gemeten een andere verhouding dan in nge gemeten. Een grondbeloningsbedrijf van het nge-type melkvee met melkvee en vleesvarkens zou bijvoorbeeld gebaseerd op SO een vleesvarkensbedrijf kunnen worden. Dit omdat het aantal SO per nge van de vleesvarkenstak tweemaal zo groot is als het aantal SO per nge van de melkveetak (zie bijlage 1). Een en ander kan gevolgen hebben voor het aantal beschikbare grondbeloningsbedrijven per pacht prijs gebied in het Informatienet.

Een tweede gevolg voor het pachtprijsstelsel van de overgang van nge naar SO is dat er per bedrijfstype verschillende onder- en bovengrenzen ontstaan, indien de grenzen in nge's worden omgerekend naar SO op basis van de verhoudingen zoals weergegeven in de bijlagen 1 en 2.

Los bouw- en grasland

De onder- en bovengrenzen van zowel akkerbouw- als melkveebedrijven waren 70 en 400 nge. Dit wordt voor akkerbouw een onder- en bovengrens van 131.000 SO (70×1.873) en 749.000 SO (400×1.873). Voor melkveebedrijven wordt het een onder- en bovengrens van 155.000 (70×2.215) SO en 886.000 (400×2.215) SO. Kortom, duidelijk verschillende onder- en bovengrenzen voor akkerbouw- en melkveebedrijven.

Los tuinland

In bijlage 2 zijn de SO-nge-verhoudingen voor de fruitteelt, de bloembollenteelt, de groententeelt in de opengrond en de boomkwekerij weergegeven. Aangezien elk van die verhoudingen redelijk overeenkomt met de verhouding van melkveebedrijven wordt ter vereenvoudiging voor alle tuinbouwsectoren in de open grond de SO-nge-verhouding van melkveebedrijven aangehouden.

¹ Voor opengrondtuinbouwbedrijven ligt de verhouding tussen nge en SO in dezelfde orde van grootte (zie bijlage 2).

3 Vergelijking aantallen akkerbouw- en melkveebedrijven per pacht prijsgebied

3.1 Landbouwtellingsbedrijven 2009

Tabel 3.1 geeft het aantal akkerbouw- en melkveebedrijven per pacht prijsgebied in de Landbouwtelling van 2009 weer. Enerzijds volgens de nge-typering, met onder- en bovengrenzen van 70 tot 400 nge. In geheel Nederland vallen er 3.020 akkerbouwbedrijven en 13.930 melkveebedrijven binnen deze selectie. Anderzijds volgens de SO-typering met voor akkerbouw- en melkveebedrijven verschillende onder- en bovengrenzen. Voor akkerbouwbedrijven zijn de onder- en bovengrenzen 131.000-749.000 SO en voor melkveebedrijven 155.000-886.000 SO. Uit tabel 3.1 blijkt dat de aantallen akkerbouw- en melkveebedrijven afnemen, naar verhouding wat meer bij akkerbouwbedrijven dan bij melkveebedrijven.

Tabel 3.1 Aantal bedrijven landbouwtelling in 2009. Typering op basis van nge en onder- en bovengrenzen 70 en 400 nge, op basis van SO en onder- en bovengrenzen: akkerbouw 131.110-749.200 SO en melkvee 155.050-886.000 SO				
Pachtprijsgebieden	Akkerbouwbedrijven		Melkveebedrijven	
	Nge	SO	Nge	SO
Bouwhoek en Hogeland	319	370	496	493
Centraal veehouderijgebied	7	5	442	392
Hollands en Utrechts weidegebied	6	4	1.180	1.158
IJsselmeerpolders	671	695	244	241
Noordelijk weidegebied	75	68	3.591	3.545
Oostelijk veehouderijgebied	113	84	3.320	3.172
Rivierengebied	43	36	602	578
Veenkoloniën en Oldambt	528	412	573	585
Waterland en droogmakerijen	18	19	243	241
Westelijk Holland	143	135	631	641
Zuidelijk veehouderijgebied	116	105	2.018	1.888
Zuid-Limburg	44	39	120	120
Zuidwest-Brabant	39	39	198	199
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	898	869	272	273
Totaal	3.020	2.817	13.930	13.526

3.2 Steekproefbedrijven Informatienet 2005-2009

Eenzelfde vergelijking als met bedrijven uit de Landbouwtelling van 2009 is gemaakt met de steekproefbedrijven van 2005 tot en met 2009 uit het Bedrijveninformatienet van het LEI. De selectie is weer dezelfde als die voor de reguliere pacht prijsberekeningen wordt gehanteerd: akkerbouwbedrijven tussen 131.110 SO en 749.200 SO en melkveebedrijven tussen 155.050 SO en 886.000 SO. Daarnaast zijn bedrijven met meer dan 25% inkomsten van buiten de landbouw uitgesloten. Uit het vergelijken van tabel 3.2 en 3.3 blijkt dat het aantal grondbelonningsbedrijven per pacht prijsgebied gebaseerd op de SO-typering en van elkaar afwijkende SO-ondergrenzen en -bovengrenzen (tabel 3.3) gemiddeld wat daalt ten opzichte van het aantal gebaseerd op de nge-typering en de nge-ondergrenzen en -bovengrenzen (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Aantal gebruikte steekproefbedrijven naar pacht prijsgebied op basis van nge (2005-2009)

Pachtprijsgebied	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Bouwhoek en Hogeland	33	41	44	40	37	39
Veenkoloniën en Oldambt	35	43	50	49	50	45
Noordelijk weidegebied	54	106	113	117	121	102
Oostelijk veehouderijgebied	55	80	84	91	90	80
Centraal veehouderijgebied	23	24	22	21	20	22
IJsselmeerpolders	21	25	31	31	33	28
Westelijk Holland	23	24	21	21	21	22
Waterland en Droogmakerijen	21	20	21	20	20	20
Hollands/Utrechts weidegebied	25	29	28	28	29	28
Rivierengebied	20	22	24	21	22	22
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	37	46	52	53	52	48
Zuidwest-Brabant	18	18	19	21	21	19
Zuidelijk veehouderijgebied	49	53	58	62	61	57
Zuid-Limburg	26	28	30	28	26	28
Nederland	440	559	597	603	603	560

Bron: Informatienet.

Tabel 3.3 Aantal gebruikte steekproefbedrijven naar pacht prijsgebied op basis van SO (2005-2009)

		2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
1	Bouwhoek en Hogeland	34	39	42	40	36	38
2	Veenkoloniën en Oldambt	17	40	48	48	46	40
3	Noordelijk weidegebied	52	102	110	117	118	100
4	Oostelijk veehouderijgebied	47	76	79	88	89	76
5	Centraal veehouderijgebied	24	21	21	23	20	22
6	IJsselmeerpolders	19	24	28	29	29	26
7	Westelijk Holland	23	24	22	19	20	22
8	Waterland en Droogmakerijen	22	20	21	21	19	21
9	Hollands en Utrechts weidegebied	25	28	27	28	29	27
10	Rivierengebied	21	24	24	23	22	23
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	35	46	53	50	51	47
12	Zuidwest-Brabant	17	18	18	21	21	19
13	Zuidelijk veehouderijgebied	44	53	53	58	59	53
14	Zuid-Limburg	23	27	26	26	25	25
	Totaal	403	542	572	591	584	538

Bron: Informatienet.

3.3 Vergelijking grondbeloning 2005-2009 per pacht prijsgebied

Het aantal grondbeloningsbedrijven per pacht prijsgebied gebaseerd op de SO-typing en van elkaar afwijkende SO-ondergrenzen en -bovengrenzen is wat kleiner dan het aantal gebaseerd op de nge-typing en de nge-ondergrenzen en -bovengrenzen. Het betreft een verschil van 560 minus 538 is 22 bedrijven. Dat is misschien nog niet het volledige verschil aangezien de 538 SO-bedrijven niet noodzakelijkerwijs dezelfde bedrijven zijn die de groep van 560 nge-bedrijven vormden. Vandaar dat voor de periode 2005-2009 de

grondbeloning per pacht prijsgebied op basis van de SO-typering en de SO-grenzen is berekend (tabel 3.5) teneinde die te vergelijken met de in LEI-nota 11-036 weergegeven grondbeloning per pacht prijsgebied in de periode 2005-2009 op basis van de nge-typering en de nge-grenzen (tabel 3.4).

Ten behoeve van de berekening van de grondbeloning selecteert het programma STARS voor elk landbouwtellingsbedrijf tussen de eerdergenoemde onder- en bovengrenzen de 3 best passende steekproefbedrijven. Nadat elk Landbouwtellingsbedrijf aan de beurt is geweest hebben de steekproefbedrijven op die wijze elk een eigen weging opgebouwd. Omdat een landbouwtellingsbedrijf van bijvoorbeeld 72 nge soms beter gerepresenteerd wordt door een steekproefbedrijf van 68 nge dan van 74 nge is vanaf het begin van de berekeningen - vanaf 2006 - de onder- en bovengrens van de steekproefbedrijven wat opgerekt. In het nge-tijdperk ging het om 50 tot 450 nge. Wanneer op basis van SO wordt gewerkt, uitgaande van 1.873 SO/nge voor akkerbouwbedrijven en 2.215 SO/nge voor melkveebedrijven, leidt dat tot de volgende 'opgerekte' onder- en bovengrenzen:

	Ondergrens Informatienet	Bovengrens Informatienet	Ondergrens Lbt	Bovengrens Lbt
Akkerbouw	93.700 SO	842.850 SO	131.110 SO	749.200 SO
Melkvee	110.750 SO	996.750 SO	155.050 SO	886.000 SO

Tabel 3.4 Gemiddelde grondbeloning voor reservering (euro per hectare) naar pacht prijsgebied op basis van nge (2005-2009)

Pachtprijsgebied	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Bouwhoek en Hogeland	476	1.235	1.309	711	365	818
Veenkoloniën en Oldambt	393	445	960	550	218	513
Noordelijk weidegebied	806	772	1.331	942	114	789
Oostelijk veehouderijgebied	945	620	1.345	920	-151	727
Centraal veehouderijgebied	959	698	1.312	806	20	748
IJsselmeerpolders	795	2.545	1.352	611	947	1.270
Westelijk Holland	454	568	685	716	9	483
Waterland en Droogmakerijen	546	611	774	554	125	521
Hollands/Utrechts weidegebied	626	558	1.173	842	180	666
Rivierengebied	852	813	1.499	999	301	887
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	747	1.301	653	605	562	769
Zuidwest-Brabant	644	890	1.007	1.143	60	741
Zuidelijk veehouderijgebied	930	786	1.365	1.171	-101	821
Zuid-Limburg	478	675	1.208	946	581	775
Nederland	739	887	1.187	838	172	760
Bron: Informatienet.						

Tabel 3.5		Gemiddelde grondbeloning voor reservering (euro per hectare) naar pacht prijsgebied op basis van SO (2005-2009)					
		2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
1	Bouwhoek en Hogeland	530	1.241	1.325	706	350	830
2	Veenkoloniën en Oldambt	366	445	925	570	184	497
3	Noordelijk weidegebied	748	740	1.269	871	85	735
4	Oostelijk veehouderijgebied	809	654	1.474	968	-81	751
5	Centraal veehouderijgebied	823	748	1.266	801	-58	692
6	IJsselmeerpolders	767	2.472	1.424	546	943	1.232
7	Westelijk Holland	444	754	805	737	29	546
8	Waterland en Droogmakerijen	534	526	730	483	68	462
9	Hollands en Utrechts weidegebied	633	503	1.208	815	241	667
10	Rivierengebied	668	725	1.333	810	389	789
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	802	1.349	639	430	549	750
12	Zuidwest-Brabant	710	782	1.068	1.231	77	752
13	Zuidelijk veehouderijgebied	545	324	907	1.281	138	640
14	Zuid-Limburg	302	656	1.156	896	595	718
	Totaal	664	844	1.151	815	200	729
Bron: Informatienet.							

Uit het vergelijk van de tabellen 3.4 en 3.5 blijkt dat de grondbeloning over de gehele linie wat daalt. Gemiddeld over geheel Nederland is dit 31 euro per hectare. Om het effect van de overgang van nge naar SO op de hoogte van de pachtnormen per pacht prijsgebied in het pacht prijsjaar 2012 zo beperkt mogelijk te houden, wordt daarom een stapsgewijze invoering voorgesteld. Dit door de vijfjaarlijks gemiddelde grondbeloning per pacht prijsgebied te berekenen op basis van de jaren 2006, 2007, 2008 en 2009 (op basis van nge) en 2010 (op basis van SO). Voor 2013 wordt deze verhouding 3 nge - 2 SO, voor 2014 2 nge - 3 SO, voor 2015 1 nge - 4 SO en ten slotte vanaf 2016 alle jaren op basis van SO.

4 Conclusie

De overgang van nge naar SO heeft gevolgen voor de uitkomsten van de jaarlijkse berekening van de hoogst toelaatbare pachtprizen in opdracht van het ministerie van Economische Zaken. De berekening blijft weliswaar gelijk, maar door genoemde overgang veranderen de aantallen grondbelonningsbedrijven in de populatie (Landbouwtelling) en in de steekproef van het LEI (Informatienet). Enerzijds omdat de aantallen bedrijven per bedrijfstype wijzigen en anderzijds omdat de aantallen bedrijven wijzigen vanwege de onder- en bovengrenzen. Dit heeft tot gevolg dat ook de weging van de steekproefbedrijven (aantal Landbouwtellingsbedrijven dat elk grondbelonningsbedrijf uit de steekproef representeert) verandert.

Omdat de SO een geheel andere maatstaf voor de bedrijfsomvang is dan de nge bleek het noodzakelijk om voor akkerbouw- en melkveebedrijven ieder een verschillende onder- en bovengrens vast te stellen. Voor akkerbouwbedrijven op basis van de verhouding 1.873 SO per nge en voor melkveebedrijven 2.215 SO per nge. De verhouding 2.215 SO per nge bleek ook toepasbaar voor tuinbouwbedrijven in de opengrond.

De veranderingen in de aantallen bedrijven per pacht prijsgebied vanwege de overgang van nge naar SO bleken beperkt. In de landbouwtelling nam daardoor in 2009 het aantal bedrijven af van 16.950 tot 16.343. Van de 560 steekproefbedrijven over de periode 2005-2009 resteerden er nog 538. Die beperkte afname is ook de voornaamste reden dat de grondbeloning per pacht prijsgebied die op basis van SO is berekend voor de periode 2005-2009 in niet al te grote mate afwijkt van de eerder voor de periode 2005-2009 op basis van nge berekende grondbeloning per pacht prijsgebied. Voor het gehele land bleek er sprake van een daling van 31 euro per hectare: van 760 euro per hectare naar 729 euro per hectare.

Om de invloed van de overgang van nge naar SO op de hoogte van de pachtnormen per pacht prijsgebied in het pacht prijsjaar 2012 en volgende jaren zo beperkt mogelijk te houden, wordt daarom een stapsgewijze invoering voorgesteld. De vijfjaarlijks gemiddelde grondbeloning per pacht prijsgebied voor 2012 wordt berekend op basis van de jaren 2006, 2007, 2008 en 2009 (op basis van nge) en 2010 (op basis van SO). Voor volgende jaren valt er steeds een nge-jaar af en komt er een SO-jaar bij.

Bijlage 1

Bedrijfsomvang en -type: overstap van nge naar SO

Kees de Bont en Walter van Everdingen

De Nederlandse grootte-eenheid (nge) is sinds tientallen jaren de economische norm voor het vaststellen van omvang en type van land- en tuinbouwbedrijven. Nederland volgt hierbij de lijn van de EU. Dit jaar (2010) stapt de EU over op andere uitgangspunten voor de omvang en typering van bedrijven. De Standaardopbrengst (SO) is de nieuwe norm en komt in de plaats van de nge. De SO is gebaseerd op de gestandaardiseerde opbrengst van een gewas of diersoort en niet, zoals de nge, op het brutostandaardsaldo. Bij de gestandaardiseerde opbrengsten is uitgegaan van gegevens van meerdere jaren, zodat de invloed van incidenteel hoge of lage opbrengsten en prijzen wordt beperkt. De overstap van nge naar SO heeft verschillende redenen:

- verandering in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB): de premies zijn ontkoppeld van betreffende gewassen en dieren en zijn opgenomen in bedrijfstoelagen;
- vermindering van de werklust: berekening van standaardopbrengst in elk van de EU-lidstaten is eenvoudiger dan van standaardsaldi;
- aansluiting bij de (NACE-)typologie van bedrijven buiten de landbouw waar de omzet per bedrijf als criterium wordt aangehouden. Ook voor de indeling van landbouwbedrijven buiten de EU zijn opbrengstcijfers gangbaar.

De SO-normen worden in de EU voor het eerst toegepast in 2010 bij de Europese landbouwtelling (Farm Structure Survey). Om de informatie vanuit Nederland hiermee in de pas te laten lopen wordt de SO ook in 2010 gehanteerd bij de Nederlandse landbouwtelling. Het CBS en het LEI hebben met het ministerie van LNV (nu EZ), na raadpleging van organisaties en Productschappen, besloten de SO met ingang van 2010 breder toe te gaan passen in de landbouwstatistiek en het onderzoek. Ook is besloten dat de bestaande nge niet opnieuw worden geactualiseerd. De huidige nge-normen kunnen, indien daar behoefte aan is, nog wel enige jaren worden toegepast. Het LEI blijft de nge-normen beschikbaar stellen via de website, zodat ook met de rekentool de omvang en het type van een individueel bedrijf kan worden bepaald.

Andere normen, andere verhoudingen

De overstap van de nge-normen naar de nieuwe SO-normen betekent onder meer dat voor de omvang van de bedrijven met geheel andere cijfers moet worden gerekend (tabel B1.1).

Tabel B1.1		Enkele kengetallen rond nge, SO en mensjaar per bedrijfstype, vijfjaargemiddelde, 2005-2009			
	Bedrijfsomvang in nge	Standaardopbrengst (1.000 euro)	SO per nge (euro)	Nge per mensjaar	SO per mensjaar (1.000 euro)
Totaal land- en tuinbouw	124	330	2.664	38	102
Glastuinbouwbedrijven	301	897	2.981	32	96
w.v. glasgroentebedrijven	355	920	2.595	34	88
snijbloemenbedrijven	259	776	2.990	31	94
pot- en perkplantenbedrijven	304	1.092	3.590	31	112
Akkerbouwbedrijven	82	154	1.873	50	94
Melkveebedrijven	104	231	2.215	45	100
Varkensbedrijven	106	423	3.985	53	213
w.v. fokvarkensbedrijven	127	466	3.669	48	175
vleesvarkensbedrijven	68	302	4.444	58	257
overige varkensbedrijven	149	591	3.961	58	230
Leghennenbedrijven	120	509	4.235	51	214
Bron: Informatienet.					

De SO-normen worden vastgesteld in euro's, maar worden in publicaties veelal in veelvoud van duizend euro gepresenteerd. Zij hebben geen vaste verhouding met de nge-normen. Voor de grondgebonden landbouw (akkerbouw- en melkveebedrijven) is de SO per nge duidelijk lager dan voor de intensieve veehouderij (varkens en pluimvee) en de glastuinbouwbedrijven. De reden is dat de intensieve veehouderij naar verhouding hoge toegerekende kosten heeft in de vorm van aangekocht veevoer; de glastuinbouw heeft te maken met hoge energiekosten. Het aantal SO per type bedrijf loopt ook duidelijk sterker uiteen dan het aantal nge. Gemeten in nge wijkt de gemiddelde omvang van zowel akkerbouw- als melkveebedrijven minder sterk af van het gemiddelde van alle bedrijven dan gemeten in SO. Zo is de gemiddelde omvang van de akkerbouwbedrijven in SO minder dan de helft van de gemiddelde omvang van alle bedrijven, terwijl deze in nge nog op ongeveer twee derde van de gemiddelde omvang van alle bedrijven uitkomen. Voor de varkensbedrijven geldt dat zij in nge kleiner waren dan het gemiddelde van alle bedrijven, maar in SO-normen ruimschoots boven het gemiddelde uitkomen.

Normen geen aanduiding voor volwaardigheid

Grotere verschillen tussen de bedrijfstypen zijn er ook als het gaat om de omvang per mensjaar. Het gemiddeld aantal nge per mensjaar per bedrijfstype loopt al uiteen van circa 30 tot 60, maar het gemiddeld aantal SO nog sterker, namelijk van minder dan 100.000 tot ongeveer 3,5 maal zo veel. Dit betekent dat de nieuwe SO-normen nog minder toepasbaar zijn dan de nge-normen voor beleidsdoeleinden voor de gehele land- en tuinbouw. Vanwege de grote verschillen kan zeker niet in algemene zin geadviseerd worden dat een bedrijf vanaf een bepaalde omvang als volwaardig kan worden beschouwd. Dat wordt extra onderstreept door de resultaten van de bedrijven erbij te betrekken (tabel B1.2). Gemiddeld over de afgelopen vijf jaar hebben de gemiddeld (in SO) kleinste bedrijven (akkerbouw en melkvee) niet alleen de hoogste inkomens per SO gerealiseerd, maar ook de hoogste inkomens per bedrijf, na de leghennenbedrijven. Dit betekent dat er grote verschillen zijn in marge tussen de bedrijfstypen. Bij melkvee- en akkerbouwbedrijven resteert gemiddeld een groter deel van de opbrengsten als inkomen dan bij de intensieve veehouderij en glastuinbouw.

Tabel B1.2 Standaardopbrengst en inkomen per bedrijfstype, vijfjaargemiddelde, 2005-2009			
	Standaardopbrengst (1.000 euro)	Inkomen uit bedrijf (x 1.000 euro)	Inkomen uit bedrijf per 1.000 euro SO
Totaal land- en tuinbouw	330	38,0	115
Glastuinbouwbedrijven	897	11,9	13
w.v. glasgroentebedrijven	920	-19,2	-21
snijbloemenbedrijven	776	10,5	14
pot- en perkplantenbedrijven	1.092	55,7	51
Akkerbouwbedrijven	154	53,2	346
Melkveebedrijven	231	48,6	211
Varkensbedrijven	423	20,8	49
w.v. fokvarkensbedrijven	466	37,5	80
vleesvarkensbedrijven	302	8,2	27
overige varkensbedrijven	591	21,7	37
Leghennenbedrijven	509	70,7	139
Vleeskuikenbedrijven	656	47,5	72
Bron: Informatienet.			

Bijlage 2

Verhouding SO/nge voor tuinbouwsectoren in de opengrond

Tabel B2.1 Bedrijfsomvang en intensiteit fruitteelt						
	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Nederlandse grootte-eenheden (nge)	84	90	90	90	95	
Standaardopbrengst (SO, x 1.000 euro)	193	197	198	197	209	
Nge per ha cultuurgrond	6.18	6.55	6.32	6.04	6.30	
SO per ha cultuurgrond (x 1.000 euro)	14.14	14.27	14	13.26	13.9	
SO/nge (euro) a)	2.298	2.189	2.200	2.189	2.200	2.215

a) 2e rij gedeeld door 1e rij.

Tabel B2.2 Bedrijfsomvang en intensiteit bloembollen						
	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Nederlandse grootte-eenheden (nge)	250	261	262	298	270	
Standaardopbrengst (SO, x 1.000 euro)	454	479	536	590	552	
Nge per ha cultuurgrond	10.59	12.55	10.61	11.01	10.09	
SO per ha cultuurgrond (x 1.000 euro)	19.25	23.02	21.67	21.82	20.67	
SO/nge (euro) a)	1.816	1.835	2.046	1.980	2.044	1.944

a) 2e rij gedeeld door 1e rij.

Tabel B2.3 Bedrijfsomvang en intensiteit groenten in de open grond						
	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Nederlandse grootte-eenheden (nge)	125	131	127	129	133	
Standaardopbrengst (SO, x 1.000 euro)	280	302	312	311	327	
Nge per ha cultuurgrond	4.36	5.1	5.16	5.47	5.64	
SO per ha cultuurgrond (x 1.000 euro)	9.76	11.8	12.64	13.16	13.85	
SO/nge (euro) a)	2.240	2.305	2.457	2.411	2.459	2.374

a) 2e rij gedeeld door 1e rij.

Tabel B2.4 Bedrijfsomvang en intensiteit boomkwekerij						
	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Nederlandse grootte-eenheden (nge)	142	135	127	152	178	
Standaardopbrengst (SO, x 1.000 euro)	316	331	345	349	359	
Nge per ha cultuurgrond	18.46	20.22	20.74	24.9	25	
SO per ha cultuurgrond (x 1.000 euro)	41.02	49.74	56.14	57.11	50.58	
SO/nge (euro) a)	2.225	2.452	2.717	2.296	2.017	2.341

a) 2e rij gedeeld door 1e rij.

Tabel B2.5 Bedrijfsomvang en intensiteit akkerbouw						
	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Nederlandse grootte-eenheden (nge)	76	80	83	85	88	
Standaardopbrengst (SO, x 1.000 euro)	141	149	157	157	165	
Nge per ha cultuurgrond	1.32	1.34	1.35	1.36	1.37	
SO per ha cultuurgrond (x 1.000 euro)	2.46	2.5	2.57	2.54	2.58	
SO/nge (euro) a)	1.855	1.863	1.892	1.847	1.875	1.866
a) 2e rij gedeeld door 1e rij.						

Tabel B2.6 Bedrijfsomvang en intensiteit melkvee						
	2005	2006	2007	2008	2009	Gemiddeld 2005-2009
Nederlandse grootte-eenheden (nge)	95	99	103	108	112	
Standaardopbrengst (SO, x 1.000 euro)	212	221	228	239	246	
Nge per ha cultuurgrond	2.25	2.2	2.22	2.31	2.33	
SO per ha cultuurgrond (x 1.000 euro)	4.99	4.92	4.93	5.09	5.11	
SO/nge (euro) a)	2.232	2.232	2.214	2.213	2.196	2.217
a) 2e rij gedeeld door 1e rij.						

Het LEI Wageningen UR ontwikkelt voor overheden en bedrijfsleven economische kennis op het gebied van voedsel, landbouw en groene ruimte. Met onafhankelijk onderzoek biedt het zijn afnemers houvast voor maatschappelijk en strategisch verantwoorde beleidskeuzes.

LEI Wageningen UR vormt samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR, Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

Meer informatie: www.wageningenUR.nl/lei